

לומדים להצליח 5

(מהדורה שלישית - 2010, קובץ דוגמה)

www.lomdimzipi.com

תוכן העניינים

<u>עמ'</u>	
1	1. מאפייני שיר
4	תבנית מבנית
6	2. ממדי הבנה
8	3. תוכן סמוי ותוכן גלוי
20	4. חסמי קריאה
22	5. הפלסטיק ומחזורו/תמיר ראונר
25	6. מציאת שורש – לשון
26	7. זמנים וגופים – לשון
28	8. כדאי לדעת... על יתושים / דני סימון וטובית סימון)
33	9. משפטים לפסקה
40	10. מבנה פסקה – הקניה
45	11. זיהוי רכיבי פסקה
53	12. על משחק הכדורגל / שולה פרי
57	13. חצי מיליארד ציפורים אינן טועות
62	14. תהליך תמצות + תרגול
68	15. בשדה התעופה לא האמינו לנו / אלי אשכנזי
74	16. ניסוח הרעיון המרכזי
77	17. ההבדל בין נושא לרעיון מרכזי
82	18. מיומנויות עזר ומילות קישור + תרגול
94	19. סימני פיסוק + תרגול
98	20. ה"א הידיעה + תרגול
100	21. אדם לאדם – זאב / עפ"י חוברת משרד החינוך
117	22. הפסקה כבסיס לכתיבת תשובה
122	23. מכתב רשמי
125	24. פסקת טיעון
144	25. הטקסט המפעיל
154	26. אפיון דמות
163	27. זיהום הים התיכון / עידו
167	28. מיוזג טקסטים
171	29. תמצות ערך אנציקלופדי – דגם אי
180	נספחים – דפי עזר לכתיבת פסקה

תוכן גלוי ותוכן סמוי

קראו את המאמר "לא דובים ולא יער", ונענה יחדיו על השאלות שלאחריו.

לא דובים ולא יער / כנרת יפרח-סרבניק

(מתוך החוברת "מסע צעיר")

הרחק מכאן, ביבשת אוסטרליה, חיה החיה החמודה ביותר בעולם. מה יש לה בכיס, איך היא מתקיימת בלי לשתות, ומי כורת את היער שלה? נא להכיר: הקואלה.

שמה אותו בכיס הקטן

כמו הקנגורו, גם הקואלות חיות בטבע רק ביבשת אוסטרליה, וכמו הקנגורו, גם לקואלות יש כיס. נהוג לכנות אותן "דובי קואלה", אבל הקואלות אינן דובים כלל וכלל, הן שייכות לקבוצה מיוחדת של יונקים – הפִּיִּסְאִים. ההיריון של הקואלות קצר מאוד (קצת יותר מחודש), והגור שלהן נולד לפני שהושלמה התפתחותו. כשהגור נולד, אורכו שני סנטימטרים בלבד, הוא עיוור, ואין לו פרווה בכלל. מיד אחרי לידתו הוא נאחז בפרוות אמו ומטפס עליה בכוחות עצמו, עד שהוא מגיע לכיס⁵ שבבטנה, מתיישב בו ומוצא את פטמתה. את הדרך הארוכה אל הכיס הוא עושה בעזרת חוש מישוש וחוש ריח מפותחים, חוש כיוון מצוין וטפרים⁽¹⁾ ארוכים וחזקים.

הבית של הקואלות בסכנה

הקואלות מחלקות ביניהן את היער לאזורים שבכל אחד מהם יש כמה אַקליפטוסים ראויים למאכל ועוד כמה עצים שיכולים לשמש להגנה ולמנוחה. בכל אזור כזה חיה קואלה אחת בלבד, ואם היא נקבה, יש אתה, בדרך כלל, גם גור. הקואלות יודעות לזהות מיד אם עץ מסוים שייך לאזור של קואלה אחרת, לפי השריטות על ענפיו ולפי הריח שהקואלה השאירה. מאחר שכל קואלה זקוקה לאזור משלה, הן זקוקות ליערות גדולים כדי לחיות בשלווה. הבעיה היא שהיערות האלה הולכים ומצטמצמים.

בעבר הבעיה העיקרית של הקואלות הייתה שצדו אותן בשביל פרוותן הנעימה והיפה. אמנם חוקקו חוק שאוסר לצוד אותן, אבל אין שום חוק שאוסר להרוס את בית הגידול שלהן, כלומר את יערות האקליפטוס. פירושו של דבר שמותר לבני אדם לסלול כבישים בתוך היערות ולכרות עצים לכל מיני צרכים. ומה תעשה קואלה שבמקום העצים של אזור המחיה שלה יש עכשיו כביש?

25 לא תודה, אני לא צמאה

הקואלה נמצאת על העצים רוב ימיה, חובקת ענף בחמש אצבעותיה. היא ישנה כמעט עשרים שעות בכל יום, לפיכך לא נותר לנו זמן רב לראות את עיניה החומות שניבטות משני צדיו של האף המוזר. אם תראו קואלה שבטנה מונחת על ענף, וזרועותיה שמוטות מטה ברפיון, תדעו שחם לה. ואם תראו כדור פרווה אפור וצמרירי דבוק לענף, זאת, כנראה, קואלה שקר לה.³⁰

בשעות שהקואלה ערה היא זוללת עלווה⁽²⁾ של עצי אקליפטוס. אבל אל תנסו את זה בבית: עלי אקליפטוס רעילים מאוד לרוב היונקים, ורק מעט מאוד בעלי חיים יכולים לאכול אותם. לקואלה, כמו לבעלי החיים הנוספים שאוכלים עלי אקליפטוס, יש במערכת העיכול חיידקים מיוחדים שמפרקים את הרעלים, והיא נזהרת לאכול רק מאקליפטוסים מסוימים, שאינם רעילים יתר על המידה.³⁵

בגלל רעילות העלים, ומאחר שהם מורכבים מסיבים שקשה לפרק, העיכול שלהם דורש זמן רב, ולכן הקואלות ישנות זמן רב כל-כך ופועלות בעיקר בלילה, כשלא חם מדי. העלים מספקים לקואלה גם את הצורך שלה במים, ועל כן היא שותה לעתים נדירות בלבד. יש טוענים שזהו מקור שמה: בשפתם של האבוריגיניים, הילידים של אוסטרליה, פירוש המילה קואלה הוא "בלי לשתות".⁴⁰

- (1) טֶפֶר – ציפורן חדה באצבעות של טורפים. צורת הריבוי - טֶפְרִים.
 (2) עֶלְוָה – העלים של עץ או של שיח.

תוכן גלוי

בממד הבנה זה שני סוגי שאלות: א. איתור מידע; ב. ארגון מידע.

איתור מידע

קראו את השאלות, ואתרו את המידע בטקסט.

1. בעזרת אילו חושים מגיע גור הקואלה לפטמת אמו?

התשובה בשורות 10 – 11. שימו

במקום להעתיק את המשפט "את הדרך הארוכה אל הכיס הוא עושה..." אפשר לענות על השאלה כך: גור הקואלה מגיע לפטמת אמו בעזרת חוש מישוש וחוש ריח מפותחים.

2. מדוע ישנות הקואלות זמן רב?

התשובה בשורות 36 – 37. ענת ענו על השאלה בעצמכם.

ארגון מידע

1. ציינו שתי בעיות הקשורות לקואלות, המצוינות בטקסט.

התשובה נמצאת בין השורות 20 – 24. שימו

התשובה נמצאת בטקסט, אך אין להעתיק את ארבע השורות כפי שהן. יש לנסח ולכתוב תשובה עצמאית הנשענת על תוכן השורות.

שתי הבעיות הקשורות לקואלה הן:

א. בעבר צדו את הקואלות בשביל פרוותן הנעימה;

ב. בית הגידול של הקואלות, כלומר היערות, הולך ונהרס כתוצאה

מסלילת הכבישים בתוך היערות.

2. מדוע ישנה הקואלה שעות רבות?

שימו התשובה נמצאת בשתי הפסקות האחרונות, בשורות 31 – 40. התשובה צריכה לכלול שתי עובדות א) הקואלה ניזונה מעלי עצי האקליפטוס שהם רעילים; ב) כדי לפרק את הרעל נעזרת הקואלה בחיידקים מיוחדים שיש לה במערכת העיכול, ועיכול זה נמשך זמן רב.

התשובה:

הקואלה ישנה שעות רבות כי בשעות אלה מתבצע תהליך עיכול העלים, שהקואלה ניזונה מהם. עיכול העלים נמשך זמן רב, כיוון שהם רעילים, ויש צורך לפרק את רעילותם, ונוסף על כך הם מורכבים מסיבים קשים לפירוק.

תוכן סמוי

בממד זה יכולה להיות שאלה הקשורה למסר של הסיפור ואילו בטקסט מידעי יכולה להופיע שאלת היסק.

דוגמה

הוכח מהטקסט כי קיימת סכנת הכחדה של הקואלות. **שימו** המילה "הכחדה" אינה מופיעה בטקסט, אולם בשורות 17 – 20 מצוין כי הקואלות זקוקות ליערות גדולים כדי לחיות, והיערות הולכים ומצטמצמים. נוסף על כך, בשורות 21 – 24 מדובר בסלילת כבישים בתוך היערות ובכריתת עצים למטרות שונות. כל אלה הם רמזים לסכנת הכחדה של הקואלות ביבשת אוסטרליה. שאלת היסק נשענת על מידע בטקסט, אבל יש לשאול על מידע זה שאלות כמו במקרה שלנו: "מה יקרה לקואלות אם יהרסו את היערות?" התשובה תהיה: "לקואלות לא יהיה היכן לחיות, והן תיכחדנה." מומלץ להדגיש את השורות שאפשר להפיק מהן את התשובה, לפני שעונים על השאלה.

מה בין תוכן גלוי (הבנה מפורשת) לבין תוכן סמוי (הבנה לא מפורשת)

תוכן

סמוי

1. נדרשת רמת חשיבה גבוהה.
2. לעתים קשה לרכוש את המיומנות הזו.
3. התשובות אינן מצויות בטקסט, אלא יש להסיקן ממנו. קיימים רמזים שאפשר להסיק על-פיהם. לעתים הרמזים בולטים, לעתים נדרש מאמץ לאיתורם.
4. נתונים מולדים וידע עולם עוזרים לשפר את הבנת הרובד הסמוי.

גלוי

1. נדרשת רמת חשיבה נמוכה ובינונית.
2. המיומנות הזו נרכשת באמצעות תרגול.
3. התשובות מצויות בטקסט, ויש לאתרן וללקטן.
4. הבנת הגלוי היא תנאי להבנת הסמוי. קיימות שתי רמות של שאלות ברובד הגלוי.

ארגון מידע

איתור מידע

- * נדרשת רמת חשיבה נמוכה. * נדרשת רמת חשיבה בינונית.
- * יש להבין את מילות השאלה ולהתמצא בהן. באופן כללי.
- * אפשר להעתיק את התשובה מהטקסט. * יש ללקט חלקי תשובה ולנסח מחדש משפט או פסקה.

© כל הזכויות שמורות לחברת "לומדים להצליח"
הדף אסור לצילום עפ"י חוק